

2. Царьова І. В. Лінгвопрагматичний аспект юридичного дискурсу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). Вип. 9: зб. наук. пр. 2017. С. 125-131.

3. Царьова І. В. Лінгвоцентричний аспект юридичного тексту. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*. 2020. № 39. С. 97–106.

Царьова

Катерина Олександрівна,
учениця 9-2 класу
Дніпровського наукового
українсько-американського
ліцею Дніпровської міської
ради

Царьова Ірина Валеріївна,
завідувач кафедри мовної
підготовки Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ, доктор
філологічних наук, професор

ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ МЕДІАТЕКСТИ: ФЕЙКИ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ

Прагмалінгвістичний аналіз свідчить про те, що медіатекст, який дезінформує, містить пропозицію, порушує принципи кооперації, часто підтверджуючи ствердження, які не можуть бути критично оцінені через неясність, двозначність, невизначеність, узагальнення, нерелевантність, низьку інформативність. До способів передавання дезінформації та маніпуляції в повідомленнях належать:

евфемізми та слова, що імпліцитно є показом незрозумілості; інструменти епістемічної модальності, що сигналізують про ступінь упевненості/непевненості автора в пропозиції; родові поняття та узагальнені слова; виражальні засоби, розраховані на ефект драматизаційного впливу; маніпуляція цифрами та фактами; посилення на анонімне авторитетне джерело; гіперпосилання на статті схожої тематики, що підвищують тиражування. Уведені бажанням поділитися сенсаційною новиною, читачі копіюють записи до себе на сторінку в соціальній мережі, прочитавши лише заголовок. Привабливий заголовок має маніпулятивний потенціал [2], який сприяє самовідтворенню дезінформації та її проникненню в інформаційне поле, впливу на суспільну свідомість. У дезінформаційних медіатекстах повторюється узагальнена та негативно забарвлена інформація, яка відповідає очікуванням реципієнтів, що згодом впливає на судження та рішення.

На жаль, російсько-українська війна є прикладом дезінформації, яка спрямована на здобуття стратегічної переваги. З поширенням соціальних мереж та онлайн-платформ стратегії дезінформації стали одним з інструментів формування громадської думки, а фейки стали засобом впливу на формування світогляду українських громадян, що становить пряму загрозу національній безпеці держави [1, с. 54].

Природа й розуміння ознак фейку є ключовим елементом стратегій протидії дезінформації та підвищення інформаційної грамотності населення України в умовах російської агресії [4].

За тематикою фейки поділяють на:

1. Фейки, пов'язані з подіями на фронті, бойовими діями та втратами. Прокремлівські медіа з посиланням на турецьке

видання Hurseda Haber поширили вкид про те, що в ході бойових дій українська армія втратила вбитими 157 тисяч осіб, пораненими – 257 тисяч, тоді як російська – всього 18 480. Такі дані турецьке видання «отримало» нібито від «Моссаду». Але, як зазначили журналісти фактчекінгового проєкту «Без брехні»: «Моссад» – національна розвідка Ізраїлю, вона не рахує втрати противників на війні, де ізраїльтяни навіть не воюють. За весь час повномасштабної війни в Україні «Моссад», на відміну від розвідок США, Британії та інших країн, не робив жодних заяв щодо втрат обох сторін. До того ж, інформація про бойові втрати ЗСУ є засекреченою та не оприлюднюється.

2. Фейки, спрямовані на вплив на політичний процес, вибори, політичні рішення та лідерів. Росіяни запускали в мережу дінфейк – відео на якому нібито Зеленський розповідає, як складно керувати країною та оголошує про капітуляцію. Влітку пропагандисти також повідомляли про нібито погіршення стану здоров'я українського президента.

3. Фейки, пов'язані з гуманітарними кризами, гуманітарною допомогою та правами людини. Коли росія почала атакувати енергетичну систему України, пропагандисти запустили фейк про те, що наш уряд продовжує експортувати електроенергію до Європи і саме тому відбуваються відключення світла у населення. Насправді ж, нагадаємо, Україна вже з 10 жовтня зупинила постачання електроенергії, щоб перекрити власні потреби. Або для зриву постачання військової допомоги росія поширює фейк про те, що Україна нібито перепродає західну зброю за кордон – доказів цього немає.

4. Фейки, спрямовані на відносини з європейськими країнами, міжнародними організаціями. Щоб нашкодити

відносинам України та Польщі, російські пропагандисти (і офіційні особи теж) поширюють фейк про те, що «західні області України перейдуть під протекторат Польщі».

5. Фейки культурних аспектів, релігійних вподобань, ідентичності. *Наприкінці року російські пропагандисти почали розповсюджувати фейк про те, що парафіянам Української православної церкви московського патріархату нібито доведеться «перехрещуватися» в Православній церкві України.*

Отже, для успішної боротьби з пропагандою та викривленням новин необхідні скоординовані дії на рівні держав, громадянського суспільства та технологічних платформ.

Список використаних джерел:

1. Вовк С. Стратегії дезінформації Росії в Російсько-Українській війні: типологія фейків. *Регіональні студії*. 2023. С. 53–59.

2. Кутуза Н. В., Тельпіс Д. М. Дезінформація як складник ІІсО в мегадискурсі: маніпулятивний аспект (на прикладі російсько-української війни періоду повномасштабного вторгнення). *Записки з українського мовознавства*. 2023. Вип. 30. С. 282–292. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2023_30_28 (дата звернення – 15.10.2024).

3. Маляренко В. І. Кращі практики зарубіжного досвіду боротьби з фейками та дезінформацією. *Інформація і право*. 2021. No 3 (38). С. 21–27.

4. Tsareva I. Russian-Ukrainian war (2014–2022): words that have acquired new meanings. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 1436 p. P. 804–812.